

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2021.gada 29.septembrī Nr. 1-6/13
Uz 01.09.2021 1-04/335-pav

**Latvijas Republikas Satversmes tiesas
tiesnesei D.Rezevskai**
tiesa@satv.tiesa.gov.lv

Par pieaicināto personu lietā Nr.2021-25-03

Esmu saņēmis Jūsu 2020.gada 31.augusta lēmumu ar kuru Latvijas Republikas tiesībsargs ir atzīts par pieaicināto personu lietā Nr.2021-25-03 „Par Ministru kabineta 2011.gada 8.novembra noteikumu Nr.859 „Noteikumi par privātpersonai atlīdzināmo juridiskās palīdzības izmaksu maksimālo apmēru” 3., 4. un 5.punkta (redakcijā, kas bija spēkā no 2015.gada 8.maija līdz 2020.gada 9.aprīlim) atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.panta pirmajam teikumam”. Lēmumā esmu uzaicināts rakstveidā izteikt viedokli par lietā apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 92.panta pirmajam teikumam, kā arī par citiem apsvērumiem, kuriem varētu būt nozīme lietā Nr.2021-25-03. Lēmumam pievienota pieteikuma iesniedzēja (turpmāk arī – pieteicējs) kopija un Latvijas Republikas Ministru kabineta (turpmāk arī – Ministru kabinets vai atbildētājs) atbildes raksta kopija.

[1] Latvijas Republikas Satversmes tiesā (turpmāk – Satversmes tiesa) ir saņemts pieteikuma iesniedzēja SIA “TAVEX” 2021.gada 11.maija pieteikums jeb konstitucionālā sūdzība, kurā izteikts lūgums lūdz atzīt Ministru kabineta 2011.gada 8.novembra noteikumu Nr.859 “Noteikumi par privātpersonai atlīdzināmo juridiskās palīdzības izmaksu maksimālo apmēru” 3., 4. un 5. punktus redakcijā, kas bija spēkā no 2015.gada 8.maija līdz 2020.gada 9.aprīlim, par neatbilstošiem Latvijas Republikas Satversmes 92.panta pirmajam teikumam un spēkā neesošiem no to pieņemšanas brīža. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka visas apstrīdētās normās ir savstarpēji cieši saistītas un nav aplūkojamas atrauti cita no citas.

[2] Ņemot vērā pieteikumā paustos argumentus, manā ieskatā, būtu noskaidrojams:

- 1) vai Noteikumi Nr.859 ierobežo pieteicēja tiesības uz tiesāšanās izdevumu atlīdzību;
- 2) vai Noteikumos Nr.857 iekļautie ierobežojumi ir samērīgi un pamatoti;

- 3) vai pieteicējam sakarā ar esošajiem juridiskās palīdzības izdevumiem bija ierobežotas tiesības uz pieeju tiesai.

[3] Satversmes 92.panta pirmais teikums noteic, ka ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā.

Tiesību uz taisnīgu tiesu garantijām ir jābūt efektīvām, praksē saprātīgi īstenojamām, ne teorētiskām. Arī vienas garantijas efektivitātes trūkums var novest pie visa procesa netaisnīguma un netaisnīga rezultāta.¹ Turklāt, lai konstatētu tiesību uz taisnīgu pārkāpumu, nav būtiski noskaidrot, vai pārkāpums konkrētajā gadījumā tiešām ir novedis pie netaisnīga rezultāta.²

Satversmes tiesa ir skaidrojusi, ka, Satversmes 92.pantā minētais jēdziens “taisnīga tiesa” ietver divus aspektus, proti, “taisnīga tiesa” kā neatkarīga tiesu varas institūcija, kas izskata lietu, un “taisnīga tiesa” kā pienācīgs, tiesiskai valstij atbilstošs process, kurā šī lieta tiek izskatīta. Pirmajā aspektā šis jēdziens tulkojams sasaistē ar Satversmes 6.nodaļu, otrajā -sasaistē ar tiesiskas valsts principu, kas izriet no Satversmes 1.panta.³ Satversmes tiesa arī norāda, ka Satversmes 92.panta pirmais teikums kopsakarā ar trešo teikumu uzliek likumdevējam pozitīvu pienākumu: izstrādāt un pieņemt tādu regulējumu, kas personas tiesību pārkāpuma gadījumā ļautu īstenot efektīvu tiesisko aizsardzību.⁴ Vēl viens pozitīvais pienākums, kas, Satversmes tiesas ieskatā, izriet no Satversmes 92.panta, ir pieņemt tādas tiesību normas, kas taisnīgi noregulē ar juridiskās palīdzības izdevumu atlīdzināšanu saistītos jautājumus.⁵

Lai gan Satversmes 116.pantā nav minēts Satversmes 92. pants, tomēr tas nenozīmē, ka šajā pantā noteiktajām pamattiesībām nevarētu noteikt nekādus ierobežojumus. Satversmes tiesa ir secinājusi, ka arī Satversmes 116.pantā neminētās pamattiesības var ierobežot, lai aizsargātu citas Satversmē garantētās vērtības.⁶ Tiesības uz tiesas pieejamību nav absolūtas tiesības, līdz ar to tās leģitīma mērķa sasniegšanai var samērīgi ierobežot tiktāl, ciktāl šīs tiesības netiek atņemtas pēc būtības.⁷

Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 7.panta trešajā daļā ir ietverts deleģējums Ministru kabinetam noteikt maksimālās ar juridiskās palīdzības sniegšanu saistītās izmaksas.

Ministru Kabineta 2011.gada 8.novembra noteikumu Nr.859 „Noteikumi par privātpersonai atlīdzināmo juridiskās palīdzības izmaksu maksimālo apmēru” (turpmāk – Noteikumi Nr.859) 3.punktā (redakcijā, kas bija spēkā no 2015.gada 8.maija līdz 2020.gada 9.aprīlim) ir uzskaitītas maksimālās izmaksas, kuras valsts atlīdzina vienai personai par juridisko palīdzību, ja valsts pārvaldes iestādes rīcības dēļ privātpersonai tika nodarīts mantiskais zaudējums vai personisks kaitējums.

Noteikumu Nr.859 4.punktā ir noteikts, ka valsts sedz izdevumus par sniegtu juridisko konsultāciju šo noteikumu 3.1.apakšpunktā minētajā apmērā ne vairāk kā par piecām stundām vienas lietas ietvaros.

¹ Reid K. A practitioner's guide to European Convention on Human Rights. 3rd ed. London: Sweet & Maxwell, 2008, p. 68.

² ECT 1980.gada 13.maija spriedums lietā Nr.6694/74 *Artico v. Italy*, § 35.

³ Satversmes tiesas 2002.gada 5.marta spriedums lietā Nr.2001-10-01, 8.punkts.

⁴ Satversmes tiesas 2012.gada 6.jūnija spriedums lietā Nr.2011-21-01, 7.punkts.

⁵ Satversmes tiesas 2014.gada 7.februāra spriedums lietā Nr.2013-04-01, 19.3.punkts.

⁶ Satversmes tiesas 2022.gada 22.oktobra spriedums lietā Nr.2002-04-03, secinājumu daļas 2. punkts.

⁷ Autoru kolektīvs. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīga: Latvijas vēstnesis, 2011, 131.lpp., 47.punkts.

Noteikumu Nr.859 5.punktā ir noteikts, ka valsts sedz izdevumus ne vairāk kā par piecu šo noteikumu 3.2., 3.3., 3.4., 3.5. un 3.6.apakšpunktā minēto dokumentu sastādīšanu vienas lietas ietvaros.

Noteikumu Nr.859 mērķis ir nodrošināt privātpersonai Satversmē un Administratīvā procesa likumā noteiktās tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu par mantisko zaudējumu vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas tai nodarīts ar valsts pārvaldes iestādes prettiesisku administratīvo aktu vai prettiesisku faktisko rīcību.

Noteikumi Nr.859 pirmo reizi grozīti ar Ministru kabineta 2015.gada 5.maija noteikumiem Nr.210. No Noteikumiem Nr.210 pievienotās anotācijas⁸ izriet, ka šā noteikumu projekta mērķis ir pielāgot atlīdzības izmaksu noteikumus euro ieviešanai, aizstājot tajā latus ar euro. Tādējādi secināms, ka ar Noteikumiem Nr.210 Noteikumu Nr.859 3.punktā norādītās izmaksas, ko valsts atlīdzina personai par juridisko palīdzību, pēc būtības netika grozītas un palika nemainīgas no Noteikumu Nr.859 spēkā stāšanās brīža līdz pat 2020.gada 10.aprīlim, kad stājās spēkā Ministru kabineta 2020.gada 7.aprīļa noteikumi Nr.195, palielinot Noteikumu Nr.859 3.punktā minētos izmaksu apmērus. Savukārt Noteikumu Nr.859 4. un 5.punkts ir spēkā to sākotnējā redakcijā.

Konkrētajā gadījumā juridiskās palīdzības izdevumi pieteicējam izmaksāja 22393,04 EUR. Saskaņā ar apstrīdētajām normām pieteicējam tika atlīdzināti 421,86 EUR, kas ir aptuveni 53 reīzu mazāk par faktiskajiem izdevumiem.

Tādējādi secināms, ka pieteicējam ar likumu ir ierobežotas no Satversmes 92.panta pirmā teikuma izrietošās tiesības uz procesuālo izdevumu atlīdzināšanu, turklāt šādam ierobežojumam ir saskatāms leģitīms mērķis – citu cilvēku tiesības saņemt atlīdzinājumu par juridiskās palīdzības izdevumiem.

[4] Kā norādīts Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē, Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā (turpmāk – ECTK) taisnīga tiesas procesa garantijas nav uzskaitītas izsmeļoši. Tādēļ, lai noskaidrotu Satversmes 92.panta jēgu, tas jāaplūko sasaistē ar citām Satversmes normām un principiem, pirmām kārtām tiesiskas valsts principu, no kura izriet arī labas likumdošanas princips.

Būtiska tiesiskas valsts principa sastāvdaļa ir tiesiskā stabilitāte. Tiesiskās stabilitātes princips bieži nonāk pretrunā ar prasību pēc taisnīguma. Šo strīdu katrā konkrētajā gadījumā izlemt vai nu par labu tiesiskajai stabilitātei, vai par labu taisnīgumam - tas galvenokārt ir likumdevēja uzdevums.

Ja minētās normas nesasniedz noteikto mērķi - saprātīgi atrisināt konfliktu starp taisnīgumu un tiesisko paļāvību – tās kļūst neefektīvas. Tas ir pretrunā ar Satversmē nostiprināto tiesiskas valsts principu. Tomēr, meklējot līdzsvaru un minētā strīda risinājumu, likumdevējam ir plašas manevra iespējas.⁹ Neraugoties uz to, likumdevējam ir pienākums periodiski apsvērt, vai tiesiskais regulējums joprojām ir efektīvs, piemērots un nepieciešams, vai tas atbilst sociālajai realitātei un vai tas kādā veidā nebūtu pilnveidojams.¹⁰

Šis pienākums izriet no labas likumdošanas principa, kas sevī ietver virkni pienākumu attiecībā uz likumdošanas procesa kvalitāti. Tajā skaitā: pienākumu pienācīgi pamatot apspriežamo tiesību normu nepieciešamību, izmantojot arī izskaidrojošus

⁸ <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40351085>

⁹ Satversmes tiesas 2002.gada 5.marta spriedums lietā Nr.2001-10-01, 8.punkts.

¹⁰ Satversmes tiesas 2018.gada 18.oktobra spriedums lietā Nr.2017-35-03, 18.punkts.

pētījumus, kā arī izvērtēt iespējamās alternatīvos risinājumus, pienākumu izstrādāt ilgtspējīgu tiesisko regulējumu.¹¹

Neskatoties uz to, ka Ministru kabinets savā atbildes rakstā Satversmes tiesai ir norādījis, ka, tā ieskatā, apstrīdētās normas atbilst Satversmes 92.panta pirmajam teikumam, atbildētājs arī atzīst, ka laika gaitā ir nepieciešams pārskatīt Noteikumos Nr.859 noteiktās summas, ņemot vērā nepieciešamību un valstī esošo finansiālo situāciju, kas 2020.gadā arī ir izdarīts. Atbildētājs norāda, ka Noteikumos Nr.859 paredzētos juridiskās palīdzības izdevumu maksimālos apmērus būtu jātuvinā Ministru kabineta 2009.gada 22.decembra noteikumos Nr.1493 „Noteikumi par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības apjomu, samaksas apmēru, atlīdzināmajiem izdevumiem un to izmaksas kārtību” (turpmāk Noteikumi Nr.1493) noteiktajiem apmēriem.

Noteikumu Nr.859 sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā (anotācijā)¹², norādīts, ka praksē izmaksu, kas ir saistītas ar juridisko palīdzību, apmērus nosaka pēc analogijas ar Noteikumiem Nr.1493. No pieņemtās sākotnējās Noteikumu Nr.859 redakcijas ir redzams, ka tajā bija paredzēti tieši tādi paši juridiskās palīdzības izdevumu atlīdzības apmēri, kādi bija noteikti tajā brīdī (11.10.2011.-22.12.2011.) spēkā esošajā Noteikumu Nr.1493 redakcijā. Tas ļauj secināt, ka likumdevējam, ņemot vērā jau pastāvošo praksi, patiešām bija vēlēšanās noteikt vienādu juridiskās palīdzības izdevumu apmaksas apmēru gan situācijās, kad valsts ir nodrošinājusi juridisko palīdzību personai par valsts līdzekļiem, gan situācijās, kad valsts atlīdzina juridiskās palīdzības izdevumus personai. Tomēr laikam ejot Noteikumi Nr.1493 katru gadu ir pārskatīti (kopā vismaz 10 reizes) un koriģēti atbilstoši valstī pastāvošajai ekonomiskajai situācijai un citiem apstākļiem, savukārt Noteikumos Nr.859 grozījumi ar juridisko palīdzību saistīto izmaksu maksimālajos apmēros pēc būtības veikti vien 2020.gada 7.aprīlī ar noteikumiem Nr.195. Turklāt pat ar šobrīd spēkā esošo Noteikumu Nr.859 redakciju nav panākta regulējuma vienveidība ar Noteikumiem Nr.1493, jo tajos paredzētie maksimālie izdevumu apmēri par juridisko palīdzību vairākās pozīcijās būtiski atšķiras un ir zemāki.

Laikā, kad pieteicējam radās tiesības uz juridiskās palīdzības izmaksu atlīdzināšanu, spēkā esošajā Noteikumu Nr.859 redakcijā paredzētie maksimālie izmaksu apmēri būtiski atšķīrās no Noteikumos Nr.1493 noteiktajiem apmēriem tādējādi neatbilstot likumdevēja sākotnējam mērķim – noteikt izmaksu, kas ir saistītas ar juridisko palīdzību, apmērus Noteikumos Nr.859 pēc analogijas ar Noteikumiem Nr.1493. Lai gan ir pieļaujams, ka likumdevēja mērķis un attiecīgi tiesiskais regulējums laika gaitā var mainīties, un tas pats par sevi nebūtu uzskatāms par personas pamattiesību pārkāpumu, no Ministru kabineta sniegtā atbildes raksta secināms, ka atbildētājs ir nodomājis saglabāt sākotnēji noteikto mērķi un nav paredzējis to mainīt.

Viens no veidiem, kā nodrošināt ilgtspējīgu tiesisko regulējumu, arī manā ieskatā ir periodiska tiesību normu pārskatīšana un to atbilstības faktiskajai ekonomiskajai situācijai izvērtēšana un attiecīga koriģēšana. Tā kā konkrētajā situācijā apstrīdētās normas ir saistītas ar noteiktu pakalpojumu izmaksu segšanu, kuras brīvajā tirgū, mainoties ekonomiskajai situācijai valstī, arī ir pakļautas izmaiņām, tad tas ir jo īpaši būtiski. Tomēr attiecībā uz Noteikumiem Nr.859 šāda periodiska tiesību normu pārskatīšana nav notikusi. To, ka Noteikumi Nr.859 pēc būtības grozīti vien 2020.gadā, proti, deviņus gadus pēc to pieņemšanas ar Noteikumiem Nr.195, nevar uzskatīt par pietiekamu periodisku tiesību normu izvērtēšanu, kas atbilstu labas likumdošanas principam.

¹¹ Satversmes tiesas 2019.gada 6.marta spriedums lietā Nr. 2018-11-01, 18.1. punkts.

¹² <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40225127>

Turklāt ne Noteikumu Nr.859, ne arī Noteikumu Nr.195 anotācijās nav atrodams nekāds pamatojums tam, kādēļ ir noteikti tieši šādi maksimāli atlīdzināmo juridiskās palīdzības izdevumu apmēri, ko atzīst arī atbildētājs savā atbildes rakstā. Manā ieskatā, arī pašreiz spēkā esošajā Noteikumu Nr.859 redakcijā noteiktie maksimāli atlīdzināmo juridiskās palīdzības izdevumu apmēri neatbilst valstī esošajai sociālajai realitātei un ekonomiskajai situācijai, un būtu palielināmi.

Līdz ar to secinu, ka likumdevējs nav izpildījis savu no Satversmes 1.panta izrietošo pienākumu periodiski izvērtēt, vai tiesiskais regulējums joprojām ir efektīvs, piemērots un nepieciešams, vai tas atbilst sociālajai realitātei un vai tas kādā veidā nebūtu pilnveidojams, pieļaujot labas likumdošanas principa pārkāpumu. Tas varēja novest pie pieteikuma iesniedzēja Satversmes 92.panta pirmajā teikumā garantēto pamattiesību saņemt atbilstošu procesuālo izdevumu atlīdzinājumu pārkāpuma.

[5] Vienlaikus pieteicējs pieteikumā ir izteicis viedokli, ka Noteikumos Nr.859 paredzētie juridiskās palīdzības izdevumu apmēri, tajā skaitā šo noteikumu 4. un 5.punktā noteiktie ierobežojumi ir neadekvāti zemi, jo sedz tikai niecīgu daļu no faktiskajiem juridiskās palīdzības izdevumiem. Tādējādi tiekot mazinātas tiesības uz pieeju tiesai, atturot personas no vērsšanās tiesā sakarā ar lielajām izmaksām.

Šajā sakarā vēlos vērst uzmanību uz to, ka no tiesībām uz tiesas pieejamību izriet ne tikai valsts negatīvs pienākums (pienākums netraucēt personām šo tiesību izmantošanu), bet arī valsts pozitīvs pienākums nodrošināt personām objektīvas iespējas vērsties tiesā tajos gadījumos, ja bez valsts atbalsta personai būtu liegta pieeja tiesai. Minētais pamatā attiecas uz valsts nodrošinātu juridisko palīdzību.¹³ Secīgi valstij ir jānodrošina personai juridiskā palīdzība arī “ne-kriminālās” lietās, ja pretējā gadījumā šai personai pēc būtības būs liegtas iespējas vērsties tiesā.¹⁴

Tiesību uz taisnīgu tiesu galvenais mērķis ir taisnīga rezultāta panākšana. Līdzšinējā tiesu praksē nav atzīts, ka valstij būtu pienākums kompensēt personai pilnīgi visus tiesāšanās izdevumus. Saskaņā ar Eiropas padomes tiesībām un Eiropas Savienības tiesībām tiesu izdevumi nav automātiski nesavietojami ar ECTK 6.panta 1.punktu vai Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47.pantu. Taču, ja tiesas izdevumi ir pārāk lieli, tie var liegt personām iespēju izmantot tiesības uz tiesu pieejamību.¹⁵ Piemēram, ECT konstatēja, ka nesamērīgi izdevumi ir tādi, kas aptuveni četrkārt pārsniedz pieteikuma iesniedzēja ikmēneša ienākumus¹⁶.

Savukārt Eiropas Savienības tiesa 2014.gada 13.februāra spriedumā lietā C-530/11 “Eiropas Komisija pret Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienoto Karalisti”¹⁷ vērtēja tiesu iestāžu pieejamības prasības, kuras noteiktas direktīvā, ar ko ievieš Orhūsas Konvenciju¹⁸ (9.panta pirmā daļa), kura cita starpā aizliedz padarīt pārsūdzības procesu “pārmērīgi dārgu”. Lai to paveiktu, tiesai bija nepieciešams objektīvs un subjektīvs novērtējums.

¹³ Autoru kolektīvs. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 130.lpp, 43.punkts.

¹⁴ Conte A. *The Judicial Process. Defining Civil and Political Rights*. The Jurisprudence of the United Nations Human Rights Committee. Aldershot: Ashgate, 2004, p. 125.

¹⁵ ECT 2010.gada 16.novembra spriedums lietā Nr.24768/06 *Perdigão v. Portugal*, 74. punkts. Skatīt arī Apvienoto Nāciju Organizācijas Cilvēktiesību komitejas 2008.gada 28.oktobra, lietu Nr.1514/2006, *Casnovas v. France*, 11.3. punktu.

¹⁶ ECT 2007. gada 6. septembra spriedums lietā Nr.73002/01 *Kijewska v. Poland*, 47. punkts.

¹⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1467529796094&uri=CELEX:62011CJ0530>

¹⁸ <https://likumi.lv/doc.php?id=61586>

Tiesa secināja, ka izmaksas nedrīkst būt “objektīvi nepamatotas”, turklāt tās nedrīkst pārsniegt attiecīgās personas finansiālās iespējas. Novērtējot, kādas izmaksas ir subjektīvi pamatotas, var ņemt vērā vairākus faktorus, tostarp, šāds:

- 1) vai lietā ir saprātīgās izredzes panākt labvēlīgu rezultātu;
- 2) ietekmi uz pieteikuma iesniedzēju un vides aizsardzību smagumu;
- 3) tiesību un attiecīgās procedūras sarežģītību.

Šis novērtējums pirmajā instancē un apelācijas instancē neatšķiras.

Noteikumi Nr.859 paredz ļoti precīzas darbības, to skaitu un dokumentus, par kuru sastādīšanu persona var prasīt juridiskās palīdzības izdevumu atlīdzināšanu. Tajos nav ietvertas tādas normas kuras paredzētu elastīgu pieeju šo izdevumu pamatotības un nepieciešamības izvērtēšanai, vai Noteikumos Nr.859 neminētu izdevumu atlīdzināšanai. Kā skaidro Ministru kabinets, tad lielākoties administratīvā pārkāpuma lietas ir uzskatāmas par relatīvi vienkāršām, ko apliecina arī vidējais tiesas sēžu ilgums. Tādējādi secinu, ka vairumā gadījumu Noteikumos Nr.859 paredzētie juridiskās palīdzības izdevumu atlīdzināšanas maksimālie apmēri “nosedz” šīs relatīvi vienkāršās lietas.

Tomēr pieteicēja piemērs liecina par to, ka laiku pa laikam ir iespējamas tādas lietas, kuras neiekļaujas Noteikumos Nr.859 paredzētajos limitos. Tam par iemeslu var būt lietas juridiskā sarežģītība, tajā skaitā nepieciešamība vērsties dažādās tiesu instancēs, ieskaitot Satversmes tiesu, kuras vairs “neiekļaujas” administratīvā pārkāpuma lietas rāmjos, kā tas ir noticis pieteicēja gadījumā. Tomēr, manā ieskatā, tas nenozīmē to, ka šādos gadījumos būtu jāatlīdzina visi personas faktiskie juridiskās palīdzības izdevumi, ko neprasa arī pieteicējs. Likumdevējs ir tiesīgs noteikt zināmus juridiskās palīdzības izdevumu atlīdzināšanas “griestus”, ar mērķi nodrošināt valsts finanšu resursu lietderīgu izmantošanu un citu personu tiesības saņemt juridiskās palīdzības izdevumu atlīdzību.

Vienlaikus pastāvošajā normatīvajā regulējumā ir konstatējami trūkumi un diskusijai izvirzāmi prasītāja pieteikumā norādītie jautājumi kā, piemēram, neiespējamība saņemt atlīdzību par pieteikuma sagatavošanu un juridisko palīdzību procesā Satversmes tiesā, ceļa izdevumu atlīdzināšana, sagatavošanās tiesas sēdei un citi. Tajā pašā laikā uzskatu, ka, ņemot vērā ierobežoto informāciju, nav iespējams izvērtēt jautājumu par Noteikumos Nr.859 noteikto juridiskās palīdzības maksimāli atlīdzināmo izmaksu samērīgumu pieteicēja individuālajā gadījumā. Tomēr, manā ieskatā, likumdevējam būtu jādomā par skaidru kritēriju ieviešanu, pēc kādiem būtu nosakāmi atlīdzināmie juridiskās palīdzības izdevumu apmēri, lai piesaistītu tos faktiskajai ekonomiskajai situācijai, jo šobrīd tādi nav noteikti. Līdzās periodiskai šo izdevumu apmēra pārvērtēšanai tie nodrošinātu samērīguma principa ievērošanu. Tomēr, manā ieskatā, šie izvirzāmie jautājumi, ieskaitot juridiskās palīdzības izmaksu apmērus, ir risināmi un normatīvais regulējums pilnveidojams likumdevējam, konsultējoties ar jomas ekspertiem.

Kā minēju iepriekš, pieteicējs savā pieteikumā nav sniedzis informāciju par to, kādā mērā izdevumi par juridisko palīdzību ir ietekmējuši viņa finansiālo situāciju, līdz ar to konkrētajā gadījumā nav iespējams izvērtēt, vai tie attiecībā pret pieteicēju ir vērtējami kā nesamērīgi lieli, kas pēc būtības liedz viņam iespēju vērsties tiesā. Tomēr, ņemot vērā, ka pieteicējs ir veiksmīgi izmantojis savas tiesības vērsties tiesā un ir noslēdzies tiesvedības process, nav pamata uzskatīt, ka viņa izdevumi par juridisko palīdzību bijuši tik augsti, ka pēc būtības lieguši pieeju tiesai.

Vienlaikus vērsu uzmanību uz to, ka Latvijā juridiskās palīdzības izmaksas var būt lielā mērā atkarīgas no dažādiem faktoriem, un tās nosaka brīvā tirgus ekonomikas pamatprincipi, tādi faktori kā konkrētā juridiskās palīdzības sniedzēja reputācija, popularitāte, prakses atrašanās vieta, praktizēšanas ilgums un citi faktori. Līdz ar to arī

izdevumi par juridisko palīdzību atkarībā no tās sniedzēja un klienta izvēles var būtiski atšķirties. Man nav pamata uzskatīt, ka tie juridiskās palīdzības sniedzēji, kuri savus pakalpojumus piedāvā par pieejamākām izmaksām, būtu mazāk kvalificēti par tiem, kuru noteiktās atlīdzību likmes ir augstākas. Tādējādi personām pastāv plaša rīcības brīvība juridiskās palīdzības sniedzēja izvēlē, tajā skaitā izvēloties savām finansiālajām iespējām atbilstošāko juridiskās palīdzības sniedzēju. Par to, ka juridiskās palīdzības sniedzēji piedāvā savus pakalpojumus atbilstoši Noteikumos Nr.1493 norādītajām atlīdzībām, liecina arī Juridiskās palīdzības administrācijas interneta mājas lapā pieejamais juridiskās palīdzības sniedzēju saraksts¹⁹, kurā šobrīd ir atrodami 92 zvērināti advokāti un 9 zvērinātu advokātu palīgi, kuru profesionalitāti man nav pamata apšaubīt.

Manā ieskatā pieteicējam nebija ierobežotas tiesības izvēlēties savai finansiālajai situācijai un vēlmēm atbilstošāko juridiskās palīdzības sniedzēju. Vienlaikus pieteicējam bija zināms tobrīd spēkā esošo Noteikumu Nr.859 regulējums. Tādējādi pieteicējs varēja laikus noteikt aptuveno izdevumu apmēru, kuru labvēlīga tiesvedības rezultāta gadījumā varētu saņemt.

Ņemot vērā visus iepriekš norādītos apsvērumus, uzskatu, ka pieteicējam netika liegtas tiesības uz pieeju tiesai, un šajā aspektā Satversmes 92.panta pirmā teikuma pārkāpums nav konstatējams.

Taču likumdevējam būtu jānodrošina Noteikumos Nr.859 ietvertā tiesiskā regulējuma periodiskā izvērtēšana, kā arī atlīdzināmo juridiskās palīdzības izdevumu apmēra atbilstība sociālajai un ekonomiskajai realitātei.

Ar cieņu
Tiesībsargs

Juris Jansons

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu

---

¹⁹ https://www.jpa.gov.lv/uploads/filedir/web_jps_saraksts_15092021.pdf